

ALLAH'A İMAN VAROLMANIN ASIL GAYESİ

حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمُعَاذُ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: «يَا مُعَاذُ
بْنَ جَبَلٍ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ. قَالَ: «يَا مُعَاذُ! قَالَ: «لَبَّيْكَ يَا
رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، ثَلَاثًا.» قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ
مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ...»

Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah (sav) binitiyile giderken arkasında oturan Muâz'a seslendi:
“Yâ Muâz b. Cebel!” Muâz, “Buyur yâ Resûlallah! Emret!” diyerek cevap verdi. Hz. Peygamber tekrar, “Yâ Muâz!” diye seslendi. Muâz, “Buyur yâ Resûlallah! Emret!” dedi. Bu durum üç defa tekrarlandı. Daha sonra Allah Resûlü şöyle buyurdu: “Kim kalbiyle tasdik ederek Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet ederse Allah ona cehennemi haram kılar.”

(B128 Buhâri, İlim, 49)

عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:

”ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ، مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَفَ فِي النَّارِ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

”مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿فِي يَوْمٍ﴾ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عِدَلُ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلٍ مِمَّا جَاءَ إِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْهُ.“

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ فَلَمَّا رَأَيْتُهُ خَلِيًّا قُلْتُ ﴿لَهُ﴾: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ. قَالَ: بَخٍ لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ، وَهُوَ يَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، تَقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا...“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

”الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، أَفْضَلُهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَوْضَعُهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ.“

Enes (b. Mâlik) tarafından nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “*Şu üç özellik kimde bulunursa o kimse imanın tadını alır: Allah ve Resûlü’nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini kurtardıktan sonra tekrar inkârcılığa dönmekten ateşe atılmaktan kaçındığı gibi kaçınmak.*”

(M165 Müslim, İmân, 67)

Ebû Hüreyre’den (ra) nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “*Kim (günde) yüz defa ‘Lâ ilâhe illâllâhü vahdehü lâ şerike leh, lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr.’ (Allah’tan başka ilâh yoktur, O’nun hiçbir ortağı yoktur, mülk O’nundur ve hamd O’nadır. O’nun her şeye gücü yeter.) derse bu, o kimse için on köleyi azat etme sevabına denktir. Ona yüz iyilik yazılır ve yüz günahı silinir. (Bu söyledikleri) o günün akşamına kadar onun için şeytana karşı bir sığınak olur. Bundan daha fazlasını yapan kişiden başka, hiç kimse onun bu yaptığından daha faziletli bir iş yapamaz.*”

(B6403 Buhârî, Deavât, 64)

Muâz b. Cebel anlatıyor: Allah Resûlü (sav) ile Tebük Seferi’nden dönüyorduk. Onun yalnız olduğunu görünce, “*Yâ Resûlallah! Bana cennete girmemi sağlayacak bir davranış söyler misin?*” dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: “*Aferin sana! Sen önemli bir konu hakkında soru sordun. Fakat bu, Allah’ın kendisi için kolaylaştırdığı kişiye kolay gelir. Farz namazı kılarırsın, farz olan zekâtı verirsin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayarak Allah’a kavuşursun...*”

(HM22418 İbn Hanbel, V, 237)

Ebû Hüreyre’den rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “*İmanın yetmiş küsur şubesi vardır. Bunların en üstünü ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (Allah’tan başka ilâh yoktur.) sözüdür. En alt derecesi ise yoldaki eziyet veren şeyleri kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir şubesidir.*”

(N5008 Nesâî, İmân, 16; M153 Müslim, İmân, 58)

H

icretin dokuzuncu senesinde Arap Yarımadası'nın muhtelif bölgelerinden insanlar heyetler hâlinde Medine'ye geliyor, Sevgili Peygamberimizi ziyaret edip, ondan İslâm hakkında bilgi alıyorlardı. Çok sayıda heyetin Medine'yi ziyaret etmesinden dolayı İslâm tarihinde hicretin dokuzuncu senesi "Heyetler Yılı" olarak isimlendirilir. Bu meyanda Bahreyn bölgesinde yaşayan Rabia kabilesinin Abdülkays koluna mensup, on üç kişilik bir heyet uzun ve meşakkatli bir yolculuğun ardından Medine'ye gelir. İslâm'ı öğrenmek için birçok zahmete katlanan heyet Allah Resûlü'nün huzuruna çıktığında Hz. Peygamber onları, "Hoş geldiniz!" diyerek karşılar.

Hz. Peygamber'in karşılamasının ardından heyet adına Abdullah b. Avf söz alır ve "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler sana uzak beldelerden, meşakkatli yolculuklar yaparak geliyoruz. Ayrıca bizim memleketimizle Medine arasında kâfir olan ve bize düşmanlık eden Mudar kabilesi yaşadığından bizler sana ancak savaşmanın yasak olduğu haram aylarda gelebiliriz. Bize özlü bir şeyler tavsiye et de onları geride bıraktığımız kabilemizin insanlarına anlatalım, hem de cennete girmemize vesile olsun." der. Bunun üzerine Allah Resûlü onlara yalnızca tek olan Allah'a iman etmelerini söyler. Peşinden de *Yalnızca tek olan Allah'a iman etmek ne demektir bilir misiniz?*" diye sorar. Onların "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." diyerek cevap vermeleri üzerine Hz. Peygamber, "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna iman etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek, Ramazan orucunu tutmaktır." buyurur. Daha sonra da onları "Söylediklerimi iyice ezberleyin ve geride bıraktığımız kabile halkına da anlatın." diyerek uğurlar.¹

Allah Resûlü'nün, dünya ve âhîret saadetini elde edebilmek için bilgi isteyen Abdülkays heyetine tavsiye ettiği Allah'a iman, "Kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve organlar ile amel etmek"ten oluşan bir bütündür.² Yani Allah'a iman etmek; Allah'ın varlığını, birliğini, O'nun eşi, benzeri, ortağı ve dengi hiçbir varlığın olmadığını³ bilerek tasdik etmek, bu bilgiyi ikrar etmek ve bu doğrultuda yaşamaktır. Kısaca iman; marifet-tasdik, ikrar ve amel boyutlarından müteşekkildir ve bütün bu unsurlarıyla Allah'a iman, mümin olmanın ilk şartıdır. Allah'a iman, iman esaslarının temeli,⁴ bütün peygamberlerin ve Sevgili Peygamberimizin tebliğinin ortak çağrısı,⁵

¹ B87 Buhârî, İlim, 25; M115 Müslim, İmân, 23; D4677

Ebû Dâvûd, Sünne, 14.

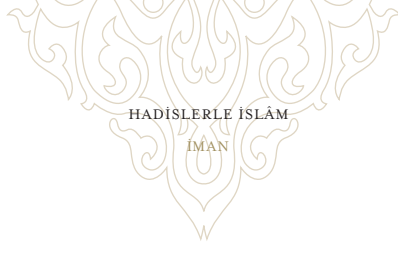
² İM65 İbn Mâce, Sünnet, 9.

³ İhlâs, 112/1-4.

⁴ T2145 Tirmizî, Kader, 10;

HM758 İbn Hanbel, I, 98.

⁵ T3585 Tirmizî, Deavât, 122; Enbiyâ, 21/25.

insanların İslâm hususunda davet edildikleri ilk esas, bir insanın yapabileceği işlerin en hayırlısıdır.⁶ Allah'a iman aynı zamanda insanı yoktan var eden ve insana sayısız nimeti bahşeden Yüce Yaratıcı'nın onun üzerindeki hakkıdır.⁷

Allah'a iman esas itibariyle onun yüceliğini, bir ve benzersiz olduğunu, kulluğa lâyık olanın, sadece O olduğunu, kalpten onaylamaktır. Tasdik makamı kalptir. Bunun için Allah Resûlü, “*Kim kalbiyle tasdik ederek Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet ederse Allah onu cehenneme haram kılar.*”⁸ buyurarak Allah'a imanın kalbî boyutuna dikkat çekmiş, ebedî mutluluğa ancak imanın kalpte yerleşmesiyle erişilebileceğine işaret etmiştir. Yüce Allah da imanın kalbine nüfuz etmediği kimselerden bahsederken “*Siz iman etmediniz. Henüz iman kalplerinize girmedir.*”⁹ buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir.

İslâm tarihinde yaşanan ve meşhur hadis kitaplarımızda da zikredilen şu hadisede Allah'a imanın tasdik boyutunun kalp merkezli olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Bir gün Hz. Peygamber, Üsâme b. Zeyd'in de içinde bulunduğu askerî bir birliği cihada gönderir. Bu birlik Cüheyne kabilesine sabah vakti baskın yapar ve baskın esnasında Üsâme birini yakalar. Yakaladığı adam “*Lâ ilâhe illâllâh!*” deyiverir. Buna rağmen Üsâme adamı öldürür. Fakat daha sonra kalbine bu durumdan kaynaklanan bir şüphe düşer ve hadiseyi Allah Resûlü'ne anlatır. Hz. Peygamber, “*O, Allah'tan başka ilâh yoktur dedi ve sen onu öldürdün, öyle mi!?*” diyerek tepki gösterir. Üsâme, onun silahtan korkarak “*Allah'tan başka ilâh yoktur.*” dediğini söyleyince, Allah Resûlü, “*Kalbini yarıp da mı baktın ki, doğru söyleyip söylemediğini biliyorsun!*” buyurur. Resûl-i Ekrem bu cümleyi o kadar çok tekrar eder ki, Üsâme, “*Keşke İslâm'a o gün girmiş olsaydım.*”¹⁰ diyerek üzüntüsünü dile getirmekten kendini alamaz.

Diğer taraftan Hz. Peygamber (sav) bir kimsenin gerçek anlamda iman etmesi kadar, imanın tadını alabilmesini de gönülden iman etmiş olmasına bağlamış ve şöyle buyurmuştur: “*Şu üç haslet kimde bulunursa o kimse imanın tadını alır: Allah ve Resûlü'nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini kurtardıktan sonra tekrar inkârcılığa dönmekten ateşe atılmaktan kaçındığı gibi kaçınmak.*”¹¹ Kısacası Sevgili Peygamberimiz, imanın kalbî boyutuna işaret etmiş, gerçek ve mükemmel imanın ancak Allah'ı her şeyden çok sevmekle mümkün olabileceğini söylemiştir. Bu bağlamda Yüce Allah da, mâsivânın yani Allah'tan

⁶ B1519 Buhârî, Hac, 4.

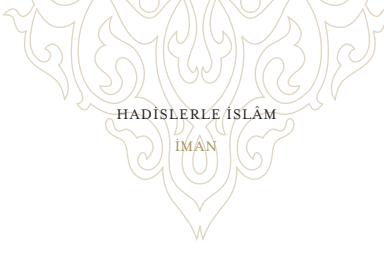
⁷ M143 Müslim, İmân, 48.

⁸ B128 Buhârî, İlim, 49.

⁹ Hucurât, 49/14.

¹⁰ M277 Müslim, İmân, 158.

¹¹ M165 Müslim, İmân, 67.

başka her şeyin sevgisinin Allah sevgisinin önüne geçmemesini istemiş ve şöyle buyurmuştur: “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, kazandığınız mallar, zarar etmesinden korktuğunuz ticaretiniz ve hoşunuza giden evleriniz size Allah’tan, Peygamberinden ve O’nun yolunda cihaddan daha sevgili ise, artık Allah’ın emri gelinceye kadar bekleyin.”¹² Çünkü Allah’a iman etmek en çok O’nu sevmeyi, her hâlükârda O’na güvenip dayanmayı ve O’na yaraşır şekilde saygıyı gerektirir.¹³ Kişi bu vecibelerini yerine getirir ve “Allah’ı Rab; İslâm’ı din, Muhammed’i peygamber olarak gö-nülünden benimserse” imanın tadını almış¹⁴ demektir. Aynı şekilde kişi, “Allah için sever, Allah için buğz eder, Allah için verir, Allah için engel olursa imanını olgunlaştırmış, kemale erdirmiş”¹⁵ demektir.

Allah’a imanın kalp ile tasdikten sonraki boyutu dil ile ikrardır. Sev-gili Peygamberimiz Allah’a imanın ikrar boyutuna dikkatleri çekmiş ve Allah’a imanı ifade eden sözcükleri söylemeye inananları teşvik etmiştir. Bu bağlamda o, “Kim (günde) yüz defa ‘Lâ ilâhe illâllâhü vahdehü lâ şerike leh, lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr.’ (Allah’tan başka ilâh yoktur, O’nun hiçbir ortağı yoktur, mülk O’nundur ve hamd O’nadır. O’nun her şeye gücü yeter.) derse bu, o kimse için on köleyi azat etme sevabına denktir. Ona yüz iyilik yazılır ve yüz günahı silinir. (Bu söyledikleri) o günün akşamına kadar onun için şeytana karşı koruyucu olur. Bundan daha fazlasını yapan kişiden başka, hiç kimse onun bu yaptığından daha faziletli bir iş yapamaz.”¹⁶ buyurmuştur. Kulun gönlünde, kalbinde var olan Allah’a iman bilinci daima diri tutulması gereken bir olgudur. Bunun için Hz. Peygamber (sav) inanan-lardan Allah’a imanı ifade eden kelimeleri sıkça telaffuz etmelerini iste-miş, ibadetlerini de bu bilinçle eda etmelerinin önemine vurgu yapmıştır. Onun günde beş vakit namazda selâm verdiği zaman tevhidi açıkça dile getiren dualar ederek şöyle buyurduğu bilinmektedir: “Allah’tan başka ilâh yoktur, O’nun ortağı da yoktur. Mülk ve hamd O’na aittir. O her şeye kâdirdir. Güç ve kuvvete ancak Allah’ın yardımı ile erişilir. Kâfirler hoşlanmasa da biz sa-mimiyetle kendisinden başka ilâh olmayan Allah’a, nimet ve güzel övgü sahibine ibadet ederiz.”¹⁷ Allah’ın son Elçisi, herhangi bir savaştan, hac veya umre yolculuğundan dönerken ve yolculuk esnasında bir tepeye tırmandıkları zaman da üç defa tekbir getirmeyi ve “Allah’tan başka ilâh yoktur. O, birdir, ortağı yoktur. Mülk O’nundur, hamd yalnız O’nadır. O’nun her şeye gücü yeter. Biz seferden memleketimize dönerleriz, tevbe edenleriz, sadece Allah’a ibadet edenleriz, secde edenleriz ve sadece Rabbimize hamdedenleriz. Allah vaadine

¹² Tevbe, 9/24.

¹³ Âl-i İmrân, 3/102.

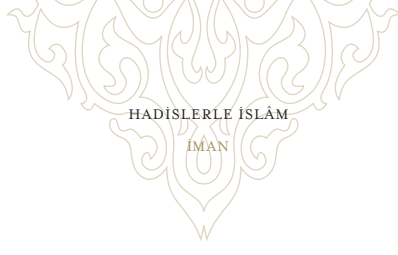
¹⁴ M151 Müslim, İmân, 56.

¹⁵ D4681 Ebû Dâvûd, Sünne, 15.

¹⁶ B6403 Buhârî, Deavât, 64.

¹⁷ M1343 Müslim, Mesâcid,

139; HM16221 İbn Hanbel, IV, 6.

sadıktır. Kuluna yardım etmiş, bütün düşman grupları tek başına O hezimete uğratmıştır.”¹⁸ şeklinde dua ve zikri âdet edinmiştir.

Allah Resûlü, her fırsatta müminlerin Allah’a iman şuurunu taze tutmalarını arzulamış, Allah’a imanın özünü oluşturan tevhid zikirlerini dillerinden düşürmemelerini, vird edinmelerini tavsiye etmiştir. O, bir gün kendisinden hizmetçi isteyen damadı Hz. Ali ve kızı Hz. Fâtıma’ya şu öğüdü vermiştir: “İyi dinleyin! Size benden istediğiniz hizmetçiden daha hayırlı olan bir şeyi öğreteyim. İkiniz uyumak üzere yatağınıza girdiğinizde otuz üç kere ‘Allâhü ekber’, otuz üç kere, ‘Sübhânallâh’, otuz üç kere de, ‘Lâ ilâhe illâllâh’ deyiniz. İşte bunları söylemek, ikiniz için bir hizmetçiden daha hayırlıdır.”¹⁹

Diğer taraftan Peygamberimiz, fakir olduğu için zenginlerin mallarını infak ederek elde ettikleri faziletlere ulaşamamaktan yakınan Ebû Zerr’e hitaben şöyle demiştir: “Söylediğin takdirde bunu söyleyenlerden başka hiç kimsenin elde edemeyeceği (kadar mükâfatı olan) bazı kelimeleri sana öğretmemi istemez misin?” Ebû Zer, “Evet isterim, Ey Allah’ın Resûlü!” deyince, Efendimiz, “Her namazın sonunda otuz üç kere ‘Allâhü ekber’, otuz üç kere ‘Sübhânallâh’, otuz üç kere ‘Elhamdülillâh’ diye Allah’a hamdetmelisin. Sonra da bunu ‘Lâ ilâhe illâllâhü vahdehü lâ şerîke leh lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr.’ diye bitirmelisin.”²⁰ şeklinde tavsiyede bulunmuş, hatta bu zikrin, deniz köpüğü kadar çok bile olsa günahların bağışlanmasına vesile olacağını²¹ ifade etmiştir. Sevgili Peygamberimiz, “Lâ ilâhe illâllâh” kelimesini hiçbir amelin fazilet bakımından geçemeyeceğini²² bildirmiş, böylece müminlerin gönüllerinde yer eden “Bir olan Allah’a iman” bilincini dilleri ile de sürekli ikrar etmek suretiyle canlı tutmalarını hedeflemiştir.

İman hadisleri incelendiğinde Allah’a imanın üçüncü boyutunun iman gereği ile amel etmek olduğu görülecektir. Allah inancının gönüllerde kök salabilmesi ve hayatın her alanına yansıyabilmesi onun gereğince yaşanmasına bağlıdır. Çünkü Allah’a iman; sadece zâtında, isimlerinde, sıfatlarında ve fiillerinde Allah’ı bir ve tek kabul etmekten, buna gönülden inanmaktan ve inancını açıkça dile getirmekten ibaret değildir. Bu sadece Allah’ın ulûhiyetine imandır. İmanın hayatı şekillendirmesi ve olgunluğa erişmesi, ibadetin/kulluğun da sadece Allah için yapılmasıyla ve inancın davranış olarak hayata yansımalarıyla mümkündür. Tebük Seferi’nde Hz. Peygamber’e yakın olduğu bir esnada Muâz b. Cebel ile Hz. Peygamber arasında geçen diyalog bu hususu çok güzel anlatmaktadır. Orada Muâz,

¹⁸ B1797 Buhârî, Umre, 12; D2770 Ebû Dâvûd, Cihâd, 158.

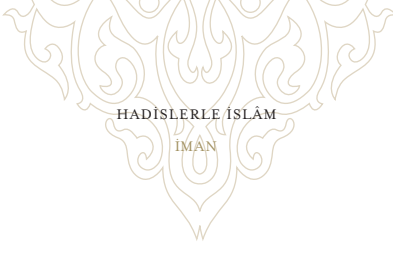
¹⁹ B6318 Buhârî, Deavât, 11; D2987 Ebû Dâvûd, Harâc, 19, 20.

²⁰ HM7242 İbn Hanbel, II, 238.

²¹ HM8820 İbn Hanbel, II, 371.

²² İM3797 İbn Mâce, Edeb, 54.

Hız. Peygamber'e, "Bana cennete girmemi sağlayacak bir davranış söyler misin?" demiş, bu soruyu çok beğenen Peygamber Efendimiz ona, "Aferin sana! Sen bana önemli bir soru sordun fakat bu iş Allah'ın hayır dilediği kişiye kolaydır." buyurduktan sonra, "Allah'a ve âhiret gününe iman eder, namaz kılar, yalnızca bir olan Allah'a kulluk eder, O'na hiçbir şeyi ortak koşmaz, ölünceye kadar da bu hâl üzere kalırsın." diyerek mukabelede bulunmuştur. Muâz ile sohbetine devam eden Resûl-i Ekrem, ona dinden bahsetmiş ve şöyle buyurmuştur: "Bu işin (dinin) başı, Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun ortağının bulunmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve peygamberi olduğuna iman etmek, bu işin (dinin) direği namaz kılmak ve zekât vermek, bu işin (dinin) zirvesi de Allah yolunda cihad etmektir."²³ Görüldüğü üzere Hız. Peygamber (sav) Allah'a imanın amelle olgunlaşacağını ve imanda zirveye çıkabilmenin yolunun ibadet ve amelle mümkün olabileceğini belirtmiştir. Bir keresinde de Muâz'a, "Ey Muâz! Allah'ın kulları üzerinde hakkı nedir, bilir misin?" diye soran Peygamberimiz, "Allah'a kulluk etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır."²⁴ diyerek kendi sorusuna cevap vermiştir.

Allah Resûlü genç sahâbîsi Muâz'ı gün gelip Yemen'e vali olarak gönderirken, Allah'a imanın ibadetle sağlamlaşacağını, anlam kazanacağını ve süreklilik arz edeceğini ifade edercesine şu tavsiyede bulunmuştur: "Sen Ehl-i kitaptan olan bir topluma (yönetici olarak) gidiyorsun. Onları ilk önce Allah'a kulluk etmeye davet et. Bunu kabul ederlerse onlara her gün ve gece Allah'ın beş vakit namazı farz kıldığını söyle. Eğer bunu uygularlarsa, onlara Allah'ın aralarından zengin olanların mallarından alınıp fakirlere verilmek üzere zekâtı farz kıldığını söyle."²⁵

Bu çerçevede Hız. Peygamber'in meşhur Cibrîl hadisinde İslâm'ı tarif ederken "Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak"²⁶ dedikten sonra namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri sıralaması; yine İslâm'ın beş temel esas üzerine bina edildiğini zikrettiği meşhur hadisinde Allah'ın birliğine imandan sonra dört temel ibadeti sayması²⁷ iman-amel birlikteliğinin en temel göstergelerindendir Allah Resûlü, "nelerin kendisini cehennemden kurtaracağını ve cennete koyacağını" soran bir sahâbîye, "Allah'a şirk koşmadan ibadet etmeye devam et, farz namazı kıl, farz olan zekâtı ver, Ramazan orucunu tut, insanların sana davranmasını istediğin şekilde onlara davran, insanların sana davranmasını istemediğin şekilde onlara davranmayı terk et!" diyerek öğüt vermesi,²⁸ Allah'a imanın gönülde başlayıp bütün bedene yayılan ve fiiliyata dökülen bir inanç olduğunun göstergesidir.

²³ HM22473 İbn Hanbel, V, 245; HM22418 İbn Hanbel, V, 237.

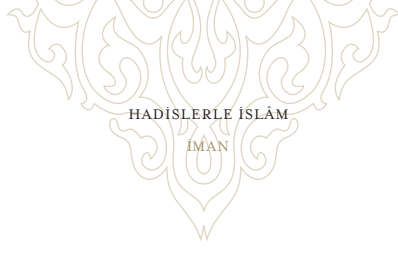
²⁴ B7373 Buhârî, Tevhîd, 1.

²⁵ B1458 Buhârî, Zekât, 41.

²⁶ B50 Buhârî, İmân, 37.

²⁷ B53 Buhârî, İmân, 40.

²⁸ HM27694 İbn Hanbel, VI, 384.

Hiç şüphesiz Allah'a iman ile hayatın –ferdî, içtimaî, ahlâkî, insanî ve ilmî– bütün yönleri arasında bir bağ vardır. İmanın şubelerini anlatan hadisler bu hakikate işaret etmektedir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, “İmanın yetmiş kûsur şubesi vardır. Bunların en üstünü ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (Allah’tan başka ilâh yoktur.) sözüdür. En alt derecesi ise yoldaki eziyet veren şeyleri kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir şubesidir.”²⁹ buyurmuştur. Bu rivayetdeki “İmanın yetmiş kûsur şubesi vardır.” sözü, yetmişden fazla şubesi yoktur anlamında değildir. Söz konusu rakamın zikredilmesi kesretten kinaye olup imanın şubelerinin sayısının ne kadar çok olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda Müslüman âlimler Allah Resûlü’nün kendilerine ilham kaynağı olan bu sözünden hareketle imanın şubelerinin neler olabileceğini tespit etmişler ve bu alanda özel bir edebiyat meydana getirmişlerdir. Bu konuda kaleme alınan eserlerin en meşhurlarından birisi olan ve hadis âlimi Beyhaki’nin (458/1066) *Şuabü’l-îmân*’ına da kaynaklık eden Hüseyin b. Hasan el-Halîmi’nin (403/1012) *Kitâbü’l-minhâc fî şuabi’l-îmân* adlı eseridir. Bu eserde imanın şubeleri şu şekilde sayılmaktadır:

Allah’a iman, peygamberlere iman, meleklerle iman, kitaplara iman, kadere/hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna iman, kıyamet gününe iman, öldükten sonra dirilmeye iman, hesaba çekilmeye ve mizana iman, cennet ve cehenneme iman, Allah sevgisi, Allah korkusu, Allah’ın vaadine güvenmek ve ümit etmek, tevekkül, Hz. Peygamber’i, ehlini ve ashâbını sevmek, Hz. Peygamber’e saygı göstermek, her hâlükârda dinine bağlı olmak, ilim öğrenmek, ilim öğretmek, Kur’an okumak, temizlik, namaz, zekât, oruç, itikâf, hac, cihad, Allah yolunda hudutları beklemek, savaşta direnmek, ganimetten beşte birini vermek, köle azat etmek, kefaretlere uymak, Allah’ın nimetlerine şükretmek, diline sahip olmak, emanetleri korumak ve ehline vermek, hiçbir canlıya kıymamak, namusa göz dikmemek ve iffetli olmak, başkasının malına haksız olarak el uzatmamak, sakınılması gereken yiyecek ve içeceklerden kaçınmak, temiz giyinmek ve süslenmek, oyun ve eğlenceden uzak durmak, israftan kaçınmak ve hakkı olmayanı yememek, kin ve düşmanlığı terke özendirmek, insanların izzet-i nefislerini rencide etmemek, ihlâslı olmak ve riyadan kaçınmak, iyilik yapınca sevinmek, kötülük yapınca üzülmemek, tevbe ile bütün günahlardan kurtulmak, kendisiyle Allah’a yaklaşılacak şeyler yapmak, (marufta) yöneticilere itaat etmek, Müslümanların benimsediği şeylerden ayrılmamak, insanlar arasında adaletle hüküm vermek, iyiliği emretmek,

²⁹ N5008 Nesâî, İmân, 16; M153 Müslim, İmân, 58.

kötülükten sakındırmak, iyilikle takvada yarışmak, mazluma yardım etmek, hayâ sahibi olmak, anne-babaya iyilik etmek, yakınları ve akrabayı ziyaret etmek, öfkeyi yenmek, güzel ahlâk ve tevazu sahibi olmak, kölelere iyi davranmak, kölelerin efendilerine karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri, insanın çocuklarına ve ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmesi, Müslüman kardeşlerine yakın davranıp, onları sevmek, onlarla selâmlaşmak, selâma karşılık vermek, hastaları ziyaret etmek, kible eh-linden olanın cenaze namazını kılmak, aksırana “Allah sana merhamet etsin.” demek, kâfir ve fesatçılardan uzak durmak, komşuya ikram etmek, misafire ikram etmek, günahkârın günahını örtmek, sıkıntılara sabretmek, zühd sahibi olmak, hanımını esirgemek ve onu terk etmemek, boş sözden uzak durmak, cömert olmak, küçükleri sevmek, büyüklere saygılı olmak, insanların arasını düzeltmek, kendisi için istediğini başkası için de istemek, kendisi için istemediğini başkası için de istememek ve rahatsızlık veren şeyi yoldan kaldırmak.

Ayrıca hadis kitapları incelenip Allah’a iman ile ilgili hadisler tahlil edilince, Peygamber Efendimizin sözlerinde Allah’a iman konusunun insanın bireysel, toplumsal ve evrensel boyutlarıyla ilişkisinin ne kadar güçlü olduğu da açık bir şekilde görülecektir. Şu rivayetler hep bu olguyu destekler mahiyettedir: “Her kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa komşusuna eziyet etmesin. Her kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa misafirine ikramda bulunsun. Her kim Allah’a ve âhiret gününe iman ediyorsa ya hayır söylesin ya da sussun!”³⁰ “Varlığım elinde olan Allah’a yemin olsun ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de (gerçek mânâda) iman etmiş olmazsınız.”³¹

Resûlullah, imanın en üstün hâlini soran Muâz b. Cebel’e “İnsanları Allah için sevip, onlara Allah için buğzettiğinde, dilini Allah’ı zikirde kullandığında (iman en üstün hâle ulaşmış olur).” diyerek cevap vermiş, bunun üzerine Muâz, “Ey Allah’ın Resûlü, başka hangi hâllerde iman daha muteber olur?” deyince, Hz. Peygamber, “Kendin için istediğini insanlar için de istediğin, kendin için istemediğini onlar için de istemediğin zaman.”³² diyerek karşılık vermiştir. Ayrıca “Ey Allah’ın Resûlü, bana İslâm ile ilgili, hakkında başka kimseye soru sormama gerek kalmayacak bir şey söyle.” diyen Süfyân b. Abdullah’a Peygamberimizin cevabı “Allah’a iman ettim de, sonra dosdoğru ol.” şeklinde olmuştur.³³

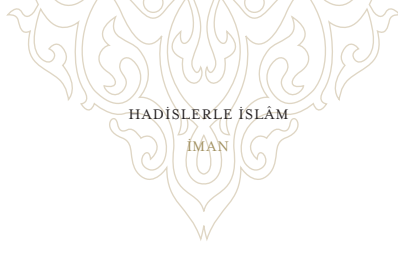
Hız. Peygamber (sav) bir yandan Allah’a imanla hayatın tüm alanları arasında bağ kurarken, diğer yandan da Allah inancını en ufak şekilde

³⁰ B6018 Buhârî, Edeb, 31; M174 Müslim, İmân, 75.

³¹ D5193 Ebû Dâvûd, Edeb, 130.

³² HM22483 İbn Hanbel, V, 248.

³³ M159 Müslim, İmân, 62; HM15494 İbn Hanbel, III, 413.

de olsa zedeleyecek her türlü davranış, söylem ve eylemlerden insanları sakındırmıştır. Bu bağlamda o, İslâm'ın ilk yıllarında kabir ziyaretlerini yasaklamış, daha sonra bu yasağı kaldırmakla beraber kabirlerin ibadet yeri hâline getirilmesini³⁴ uygun görmemiştir. Bu anlayış doğrultusunda Hz. Peygamber, kendisine “*Mâşallah ve mâ şîte*” (Allah dilerse ve sen dilerse her şey olur.) diyen kişiyi “*Beni Allah'a denk mi tutuyorsun? Bilakis 'Mâşallah' de!*”³⁵ diyerek ikaz etmiştir. Ne kadar saygıdeğer olursa olsun Allah'tan başka herhangi bir şey adına yemin edilmesini yasaklamış, Hz. Ömer'in câhiliyeden kalma bir alışkanlıkla babasının adına yemin ettiğini duyunca, “*Allah atalarınız adına yemin etmenizi yasaklamıştır; yemin edecek kimse Allah adına yemin etmeli veya susmalıdır.*”³⁶ demek suretiyle onu uyarmıştır. Bu anlayışla yetişen Abdullah b. Ömer de “Kâbe hakkı için!” diye yemin eden kimseye müdahalede bulunarak “Kâbe Rabbi'nin hakkı için!” demesini tavsiye etmiştir.³⁷

Ayrıca Peygamberimiz güneşin doğması, batması, ay ve güneşin tutulması, kar ve yağmurun yağması, fırtına çıkması gibi tabiat olaylarını Allah'tan başka bir varlığa nispet etmeyi Allah inancını zedeleyeceği endişesiyle yasaklamıştır. Bu çerçevede Hudeybiye antlaşmasının yapıldığı günün sabahında, sabah namazından sonra arkadaşlarına “*Rabbiniz ne buyurdu bilir misiniz?*” diye sormuş, onların “Allah ve Resûlü en iyi bilir.” diyerek cevap vermeleri üzerine Allah'ın (cc) şöyle buyurduğunu anlatmıştır: “*Kullarımdan bazıları bana iman ederek, bazıları da beni inkâr ederek sabahladı. Kim 'Allah'ın fazlı ve rahmetiyle yağmura kavuştuk.' demişse, o bana iman etmiş, yıldızı(n ilâhî gücünü) inkâr etmiştir. Kim de, 'Şu ve şu yıldızın doğması veya batması ile yağmura kavuştuk.' demişse, o da beni inkâr etmiş, yıldıza iman etmiştir.*”³⁸ Peygamber Efendimiz benzer kaygılar sebebiyle bazı din mensuplarının güneşe secde ettikleri zaman dilimlerinde namaz kılınmasını uygun görmemiştir.³⁹

Nebevî öğretide Allah'ın birliğine iman etmek ve bu doğrultuda yaşamak hem mümin olabilmenin hem de âhirette mükâfata erişebilmenin tek yoludur. Sevgili Peygamberimiz, Allah'a inanarak hayat sürenleri ve imanın ruhuna zarar verecek eylem ve söylemlerden kaçınanları cennetle müjdelemiştir.⁴⁰ Ölmek üzere olan amcası Ebû Tâlib'e ve onun şahsında tüm insanlara “*Allah'tan başka ilâh yoktur.*” sözünü inanarak söylediği takdirde kendisi lehinde şahitlik edeceği⁴¹ müjdesini vermiştir. Allah'ı Rab edinip, O'na gönülden bağlanan kimsenin cenneti hak ettiğini,⁴² cennetin

³⁴ B435 Buhârî, Salât, 55; D3227 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 70.

³⁵ HM1839 İbn Hanbel, I, 215.

³⁶ T1534 Tirmizî, Nüzûr, 8.

³⁷ HM5375 İbn Hanbel, II, 69.

³⁸ M231 Müslim, İmân, 125.

³⁹ HM17144 İbn Hanbel, IV, 112.

⁴⁰ T2644 Tirmizî, İmân, 18.

⁴¹ M134 Müslim, İmân, 41.

⁴² M4879 Müslim, İmâre, 116.

böyle bir kimseye vacip olduğunu⁴³ vurgulamış ve “Allah’tan başka ilâh yoktur.” sözünün bilincinde olanlara şefaatinin vaad etmiştir.⁴⁴

Diğer taraftan Sevgili Peygamberimiz, kalben tasdik ederek Allah’tan başka ilâh olmadığını söyleyen mümin kula, Allah’ın cehennem ateşini kesinlikle haram kılacağını⁴⁵ ve ona azap etmeyeceğini⁴⁶ ifade etmiş, Allah’a iman eden kişinin cehennemden kurtulacağını⁴⁷ ve ateşli azaptan korunacağını⁴⁸ bildirmiştir. Ayrıca Allah’a ortak koşmaktan sakınan kimseyi Allah’ın mutlaka bağışlayacağını,⁴⁹ günahlarını affedeceğini,⁵⁰ iman ettiği takdirde ona azap etmemesinin kulun Allah üzerindeki hakkı olduğunu⁵¹ söylemiştir.

Görüldüğü üzere Allah’a iman; kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve gereğince amel etmek şeklindeki üç ana unsur bir araya gelince kemale erer. Bu bağlamda Allah’a iman, soyut bir inanç, kuru bir söz ve hayata yansımayan bir duygu değildir. Allah’a iman, kişinin hayatına anlam katan, yaşam tarzını belirleyen, fikir ve kararlarına yön veren en güçlü sâiktir. Allah inancı sadece kişi ile Allah arasında var olan gizli bir bağdan ibaret değildir. O, insanın Yüce Yaratıcı’yla olan bağında belirleyici olmakla beraber kendisiyle, ailesiyle, toplumla ve bütün varlık âlemiyle münasebetlerini de düzenleyen bir olgudur.

Allah’a iman, kişinin dünyada yaratılış gayesine uygun bir yaşantı sürmesini sağladığı gibi, onu âhirette de Rahmân’ın rahmetine ulaştırır. Bundan dolayı Allah Resûlü, “Kim, Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in Allah’ın kulu ve Resûlü olduğuna iman ederse o kişi için cennetin sekiz kapısı açılır, onların hangisinden dilerse ondan girer.”⁵² buyurmuştur.

⁴³ M4879 Müslim, İmâre, 116.

⁴⁴ M469 Müslim, İmân, 316.

⁴⁵ B128 Buhârî, İlim, 49.

⁴⁶ İM4296 İbn Mâce, Zühd, 35.

⁴⁷ HM3861 İbn Hanbel, I, 407.

⁴⁸ HM15528 İbn Hanbel, III, 417.

⁴⁹ İM4299 İbn Mâce, Zühd, 35.

⁵⁰ N680 Nesâî, Ezân, 38.

⁵¹ B7373 Buhârî, Tevhîd, 1.

⁵² M553 Müslim, Tahâret, 17.